

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in tisk: Ljubljana, Františkanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtek. Naročnina letno 60 din. za inozemstvo 80 din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list v članarino. Oglaš po ceniku in dogovoru, davok poseba. Pošt. šif. rač. 11.153. Telefon 45-86

Depolitizacija šolstva

»Nevarno bi bilo ljudskošolski upravi dati neki posebni položaj, ki bi jo oddvojil od občeupravnih oblastev prve in druge stopnje in jo postavil izven žarišč javne uprave... Za ljudskošolsko upravo bi bilo to še posebno nevarno, ker pri nji ne gre za pridobitev materialne kulture, za socialni in gospodarski napredek, ampak za bodoči duhovni obraz naroda, za stopnjo njegove olike in omike. »Proč s šolo od politične uprave!« je geslo, ki je samo toliko razumljivo, kolikor je morda politična uprava nepriljubljena, sicer pa je do kraja nepremišljeno, neutemeljeno in nesmotno. Kam zabrede narod, ki je šolo izločil iz državne uprave in ji položil poseben tir izven vsake skupnosti z ostalo državno organizacijo, nam kaže v najnovejši zgodovini znani primer na zapadu.« Ta citat smo posneli po poročilih o letošnjem zasedanju banskega sveta.

Nam ni znano, proti kateremu projektu novega šolskega zakona se obrača gornja argumentacija, ker poznamo do sedaj samo načrt, ki ga je predložila javnost v presojo Kmetijska zbornica za Slovenijo. V tem načrtu nismo mogli zaslediti načela, ki bi zahtevalo ločitev šole od politične uprave. Vemo pa, da to načelo še marsikje resnično eksistira in se zato upravičeno ne morejo smatrati tozadevna izvajanja za anahronizem.

Koliko so pa ta izvajanja sama na sebi stvarno veljavna, bi morala pokazati šele izčrpana analiza tega načela, ki se v vsej svoji težini in daljnosečnosti pri nas še ni postavilo na dnevni red in o njem razpravljalo. Res je, da se je to geslo postavilo v program progresivnih šolnikov že v tistem času, ko smo živeli Slovenci še pod nemško občo upravo ter da je imelo že s tega vidika tehtnejšo eksistenčno pravico, kot je to primer danes, v dobi samostojne narodne države.

Bodisi pa kakor koli in upošteva dejstvo, da se tudi proti temu načelu kakor proti vsakemu v življenju — dajo navajati pozitivni in negativni razlogi, smo vendarle mneneja, da »znani primer na zapadu«, ki je naveden kot najtehtnejša ilustracija, kam zabrede narod, ki je šolo izločil iz državne uprave, ne drži, ker je vzet iz pristranske žurnalistične ozarje. Temu primeru lahko vzporedimo primer druge zapadne države, ki ima izvedeno šolsko avtonomijo v Evropi v najdoslednejšem slogu in v kateri se resnično ne more trditi, da bi bil narod zaradi nje kam zabredel. Nasprotno celo!

Toda — kakor rečeno — slovenska javnost še nima jasnih pojmov, v katerem oziru in obsegu bi šolska depolitizacija koristila odnosno škodovala bodočemu duhovnemu obrazu naroda, ki bi se odločil za njeno realizacijo. Zato se nam zdi potrebno, da bi se moralo o tem temeljito razpravljati v naši javnosti, preden bi se o reorganizaciji našega šolstva izrekla končnoveljavna beseda in izdelal temu ustrezajoč načrt novega šolskega zakona. Za to so poklicani prav tako naši politiki kakor šolniki in le ob sodelovanju obojih se nam bo pokazala jasna slika, tako zelo potrebna, da se izognemo nevarnim čerem, ki groze od ene ali druge strani oškodovati naš bodoči šolski ustroj.

Ne glede na to, kako bo izpadla v naši javnosti ta akademija, se nam zdi potrebno, pokazati slovenski javnosti že anticipatno vsaj delno stališče, ki ga zastopa učiteljska organizacija v tem vprašanju. Iz različnih resolucij z naših zborov doni že iz leta v leto učiteljska zahteva po depolitizaciji šolske uprave.

Zakaj vendar ta nenehni vehementni klic iz naših vrst? Slovenska javnost naj vpraša kogar koli izmed učiteljstva po vzroku in prejšla bo v odgovor neskončen niz upravičenih tožba, začeti od bivše avstrijske uprave pa vsa leta po osvobojenju do današnjih dni, proti politizirajoči šolski upravi. Ni ga stanu v državi, ki bi moral ob vrsteh se režimskih izpremembah nositi tako težke posledice kakor prav učiteljski. Čim več političnih izprememb, tem več žalostnega romanja učiteljstva po »službeni potrebi« iz kraja v kraj in to ob vseh letnih časih, ob vsakem, še tako težkem družinskem stanju, brez ozira in usmiljenja. Enkrat so prizadeti »beli«, drugič pa »rjavi«; vsi pa postajajo ob času romanja »protidržavni«. Nihče izmed vseh stanov ni deležen toliko težkih posledic ob izpremembah političnih režimov kljub temu, da imamo stalen šolski zakon ter se moramo učitelji stalno ravnati po vseh predpisih kakor vsi drugi državljani.

Ali si slovenska politična in nepolitična javnost moreta ustvariti jasno sliko, kako vpliva tako podrejeno državljansko stanje na dušo in moralo učiteljskega stanu in kakšne posledice izvirajo iz tega depimirajočega duševnega stanja na vse učiteljsko delo v šoli in izven nje?

Še zanimivejše rezultate bi pa podala objektivna preiskava o vplivu na ljudstvo, ki prisostvuje leto za letom taki praksi.

Kdor vse to pozna, se ne bo čudil, če učiteljstvo vedno in vedno javno vest na pomoč ter kaže prav na politizirajočo šolsko upravo z obtožujočim prstom.

Seja upravnega odbora JUU v Beogradu

V soboto, 8. t. m., se je vršila v Beogradu seja upravnega odbora JUU. Poleg članov izvršnega in nadzornega odbora so ji prisostvovali predsedniki sekcij za vardarsko, zetsko, moravsko, dunavsko, vrbasko in dravsko banovino in predsednik beograjske sekcije.

Predsednik tov. Ivan Dimnik je podal poročilo o stanju, v katerem se nahaja organizacija, o odnosih do činiteljev izven nje in o stališču organizacije do poedinih aktualnih vprašanj. Po poročilu tajnika tov. Milinka Lazika o delu izvršnega odbora in tekočih poslih organizacije, poročilu blagajnika tov. Izidora Stamenkovića o finančnem poslovanju in stanju udruženja, o personalnem in pravnem referatu o personalnih in pravnih vprašanjih, ki jih rešuje udruženje, je bilo podano izčrpano poročilo o delu Centralnega odbora organizacij državnih, samoupravnih uslužbencev in upokojujencev.

Predsednik Centralnega odbora tov. Todor Dimitrijević je podrobno obvestil predsednike sekcij in ostale člane upravnega odbora o delu, predstavkah in vprašanjih, ki so bila pokrenjena o priliki poseta pri gg. ministrih za prehrano, pravdo in finance. Poleg ostalega je obvestil člane, da so v poslednjem času prijavile svoj pristop v Centralni odbor nastopne nove organizacije: Udruženje državnih bolniških zdravnikov, Udruženje sodno administrativnega osebja in Udruženje samoupravnih banovinskih uslužbencev.

V izčrpani debati, ki je začela po končanih poročilih, so sodelovali predsedniki sekcij

tovariši: Svetozar Popović iz Beograda, Milan Protić iz Novega Sada, Branislav Živković iz Niša, Marko Cvetković iz Skoplja, Milan Stambolija iz Banjaluke, Filip Spadijer iz Cetinja in Metod Kumelj iz Ljubljane, ki so podajali istočasno poročila o stanju prosvete in organizacije po banovinah in o aktualnih vprašanjih, ki zadevajo učitelje in učiteljice. Posebno so opredelili svoje stališče k vprašanju aprovizacije in oskrbovanja učiteljstva in k reviziji uradniškega zakona.

Sprejeti so bili potrebni sklepi o sklicanju seje glavnega odbora in utrjeni pogledi, po katerih naj vrši izvršni odbor svoje nadaljnje delo. Posebej je bil sprejet sklep, naj na osnovi poročil predsednikov sekcij in sprejetih sklepov izda izvršni odbor kratek komunik, v katerem naj bosta poudarjeni zlasti dve vprašanji. Predvsem je treba v komuniku naglasiti, da uvedba aprovizacije ne bo mogla urediti gmojnega vprašanja državnih uslužbencev in upokojujencev. To vprašanje se more rešiti le z ugotovitvijo cen in z zvišanjem prejemkov na višino, sorazmerno višini cen. Drugo vprašanje, ki naj ga poudari komunik, naj bo vprašanje prosvetne personalne politike. Zlasti v današnjih časih morajo stremeti vsi ukrepi prosvetne personalne politike za tem, da se ustvarita in utrda v učiteljskih vrstah zadovoljstvo in občutek pravne sigurnosti. Zato morajo prenehati vse premestitve po službeni potrebi, če jih ne narekujejo resnični interesi službe.

Za zvišanje prejemkov nameščencem in upokojujencem

Akcijski odbor je s podpisi 29 stanovskih organizacij nameščencev in upokojujencev, ki imajo svoje sedeže v Ljubljani, poslal kraljevskemu namestništvu naslednji dopis:

»Akcijski odbor organizacij državnih in javnih nameščencev ter upokojujencev za dravsko banovino v Ljubljani prosi najvišje zaslonbe v pravični borbi za dosego človeškemu dostojanstvu primernega življenja.

Državni in samoupravni nameščenci ter upokojujenci in naše družine živimo zaradi velikanskega dviga cen najnujnejših življenjskih potrebščinam naravnost v bedi. Vsak drug sloj je dosegel sorazmerno povišanje dohodkov, le mi, ki služimo državnim in samoupravnim oblastvom ali, ki smo jim dali nekoč svoje najboljše sile, imamo plače, ki so daleč pod eksistenčnim minimumom in veliko slabši od dohodkov katerega si bodi drugega delovnega sloja v državi. Zato nas tarejo pomanjkanje, dolgovi in moreča skrb, kako bomo jutri nahranili in oblekli sebe in svoje družine. Niti za te izdatke že davno več ne zadostujejo naše mesečne plače. Da ne pretiravamo, je javno ugotovil dne 17. febr. 1941 sam gospod ban dravske banovine v svojem ekspoziciji pri proračunski razpravi banskega sveta v Ljubljani.

V neomajnem zaupanju, da bo kraljevsko namestništvo zastavilo ves svoj vpliv, da bo kraljevska vlada nemudoma pravično uravnala naše osebne in družinske prejemke v razmerju z naraslo draginjo, prosimo, da sprejmete zagotovilo naše globoke vdanosti.

Iste organizacije so poslale predsedniku in podpredsedniku kraljevske vlade, ministru financ ter ministroma dr. Kulovcu in dr. Kreku spomenico naslednje vsebine:

»Pomanjkanje in dolgovi, ki ženejo državne in javne uslužbenke ter upokojujence spriče nevdružne draginje v bolezen in obup, na drugi strani pa odlaganje z ureditvijo njih dohodkov v razmerju do naraščajoče draginje, silijo podpisane organizacije, da se danes vnovič obrnejo na Vas in Vas opozorijo na potrebo nujne in uspešne rešitve tega neodložljivega vprašanja.

Pri največji uvidevnosti, da zahtevajo izredni časi prav od nas, ki nam je država in javno oblastvo delodajalec, žrtv in pri najboljši volji, da dajemo kot dobri državljani drugim slojem vzgled, smo prisiljeni ugotoviti, da je naš položaj dan za dnem obupnejši. Nihče ne zmoremo več izdatkov za najosnovnejše življenjske potrebščine. Le še z zadolževanjem in iskanjem izrednih dohodkov se borimo zoper bedo. Celotno uradniški višjih položajev so daleč pod eksistenčnim minimumom, kako je šele z uradniki nižjih skupin, z zvišniki, služitelji in dnevniciarji.

Da naš klic po neodložljivi pomoči ni izraz notoričnega nezadovoljstva, je javno ugotovil sam g. ban dravske banovine, dr. Marko Natlačen, v svojem ekspoziciji na zasedanju banskega sveta v Ljubljani dne 17. febr. 1941,

ko je z vso uvidevnostjo in dobrih poznanjem razmer priznal 39 tisočim javnih uslužbencev v naši banovini patriotizem, disciplino in skrajno požrtvovalnost. Ugotovil je, da so bili naši dohodki za januar 1941 za okroglo 40 odstotkov pod eksistenčnim minimumom v razmerju do eksistenčnega minima v letu 1938. in da je »del uslužbenstva proletariziran, drugi del pa živi podproletarsko«. Odstotek v takih razmerah živečega aktivnega državnega nameščentva znaša po njegovih navedbah 89 %, če bi pa upošteval še upokojujence, bi se dvignil gotovo na 95 %. Njegovim pomenljivim besedam, da »je potrebno storiti vse«, da se državnim, javnim uslužbencem in upokojujencem »dvigne prejemki do višine, ki bo omogočala človeškemu dostojanstvu primerno življenje«, nimamo dostaviti drugega kot to, da

Še nekaj misli o nameravani uvedbi aprovizacije

S tistim trenutkom, ko se je začela draginja dvigati in je niso mogli zaustaviti prav nobeni ukrepi, je postalo jasno, da se vsi državni uslužbenki polagoma bližamo neslutni in neznanji, toda težki bodočnosti. Slutnje se uresničujejo, kajti naš položaj postaja z dneva v dan obupnejši in z naglimi koraki se bliža čas, ko bomo povsem obubožani in sproletarizirani, do vrata zadolženi, obstali pred dejstvom, da je preživljanje — golo preživljanje sebe in družin z našimi dosedanjimi plačami nemogoče.

Težak položaj, v katerega smo zašli prav vsi državni nameščenci, so uvideli že mnogi odločujoči činitelji in tudi ban g. dr. Marko Natlačen je v svojem otvoritvenem govoru ob zasedanju banskega sveta poudaril, da je del uslužbenstva proletariziran, drugi del pa živi podproletarsko. In nam kakor tudi odgovornim činiteljem je bilo že zdavnaj stavljeno vprašanje, kako zboljšati to stanje, kako odopmoči povsem obubožanemu državne-mu uslužbencu?

Iz komunikacije Centralnega odbora organizacij državnih uslužbencev o sprejemu pri ministru za prehrano je razvidno, da se namerava osnovati aprovizacija za vse državne uslužbenke in se že razpravlja o praktičnem izkoriščanju dotacije 600 milijonov dinarjev, določene v ta namen, ter se obenem že proučuje način sodelovanja organizacij državnih uslužbencev v vseh odborih, v katerih se razpravlja o vprašanju preskrbe in prehrane. Prav tako je razvidno iz komunikacije o sprejemu pri finančnem ministru, da je kredit za organizacijo aprovizacije že zagotovljen. Vse torej kaže, da se bo delo v tej smeri začelo že v najkrajšem času.

Aprovizacija je vsekakor zamišljena tako, da bi se z njeno uvedbo omogočila cenejša nabava živil in morda tudi ostalih življenjskih potrebščin prav vsem državnim uslužbencem. Nastane na vprašanje, ali je to iz-

ima zavlačevanje rešitve našega gmojnega vprašanja dan na dan hujše posledice.

Prepričani smo, da tudi Vi uvidevate potrebo po nujni rešitvi iz naše stiske, ki je možna zdaj le še s povišanjem naših plač v sorazmerju s podražitvijo vseh življenjskih potrebščin, zato Vas prosimo, da zastavite za pravično ureditev naših dohodkov ves svoj vpliv.

Ako bi bila ureditev našega položaja z rednimi davčnimi in finančnimi viri nemogoča, naj pristopi država k izrednim meram, eventualno tudi k oddaji premoženja, da se s tem ustavi naraščanje draginje in utrdi vrednost denarja.

Banu dravske banovine je poslal sledeči dopis:

»Akcijski odbor državnih in javnih nameščencev ter upokojujencev za dravsko banovino v Ljubljani je na svoji seji dne 4. marca 1941 sklenil, da se Vam iskreno zahvali za tehtne besede, ki ste z njimi pravično predložili javnosti naš obupni gmojni položaj. S priznanjem našega patriotizma, discipline in skrajne požrtvovalnosti ste dale naši borbi, da se povišajo naši osebni in družinski dohodki v razmerju s podražitvijo življenjskih potrebščin, neprecenljivo moralno oporo. Le to bi si dovolili pripomniti, da so se Vaše besede nanašale le na aktivne nameščence, da pa so v enakem položaju tudi naši upokojujenci. Odstotek tistih aktivnih in upokojujencev državnih in javnih nameščencev, ki so njih dohodki pod eksistenčnim minimumom, bi ob upoštevanju le-teh pokazal še poraznejše število, saj bi gotovo presegel 95 %.

Prepričani smo, da bo Vaš poudarek, da je takojšnja pomoč neodložljiva, vendarle izzval poklicane činitelje, da ne bodo več odlašali z rešitvijo tega prevažnega socialnega vprašanja. Prosim Vas, veseloštopovani gospod ban, da tudi v bodoče podpirate naše napore in nenehoma apelirate na kraljevsko vladu, naj to nevzdržno stanje brez odloga odpravi in nam omogoči človeškemu dostojanstvu primerno življenje. Le tako bomo rešeni morečih skrbi, ki nam jih povzročajo obupno pomanjkanje in zadolževanje, in bomo spet sposobni v polni meri izvrševati svoje poklicne dolžnosti.

Blagovolite sprejeti, velespoštovani gospod ban, tudi ob tej priliki izraze našega globokega spoštovanja.

Ministru financ in ministru za prehrano, je pa poslal naslednjo brzoglavko:

»Akcijski odbor organizacij državnih in samoupravnih uslužbencev in upokojujencev v Ljubljani, v katerem sodeluje 29 stanovskih organizacij, ugotavlja, da uvedba uradniške aprovizacije ne more urediti položaja državnih nameščencev in upokojujencev in je zato proti zakonitvi uredbe o uradniški aprovizaciji. Rešitve vprašanja vidimo le v fiksiranju cen in zvišanju prejemkov.

vedljivo v polni meri? Ako hočemo povsem objektivno odgovoriti na to vprašanje, moramo upoštevati, kod vse so rastreseni državni uslužbenki, predvsem učitelji, in kako zelo so mnogi oddaljeni od glavnih centrov in od železnice. V takih krajih aprovizacija ne bo mogla delovati in bo njen delokrog brez dvoma omejen le na glavne centre in njihovo najbližjo okolico, okoristiti se z njo se bodo mogli tudi oni, ki službujejo v krajih ob železnici. Prav ničesar pa ne bodo imeli od aprovizacije tisti, katerim nabava vseh življenjskih potrebščin povzroča že sedaj največje težave. Oni v tretjem draginskem razredu, ki že sedaj plačujejo vse dražje, se ne bodo mogli posluževati eventualnih ugodno-

Dosebina:

Depolitizacija šolstva. Seja upravnega odbora JUU v Beogradu. Za zvišanje prejemkov nameščencem in upokojujencem. Še nekaj misli o nameravani uredbi aprovizacije.

Zastopniki Centralnega odbora organizacij državnih uslužbencev pri ministru financ g. dr. Šuteju.

Iz seje upravnega in nadzornega odbora sekcije.

Naše šolstvo in prosveta. Vprašanje evidence zamud poletnih oproščencev.

Prvi slovenski učiti, imeniki in koledarji. LISTEK: Pred likvidacijo prostega spisja. † Jozef Zirovnik.

† Upokojeni tovariši Gizeli Ekel.

Iz listov. — Mladinska matica. — Učiteljski pravnik. — Osebnost zadeve. — Stanovska organizacija JUU. — Šolski radio. — Novosti na knjižnem trgu.